

ישמע, שנאמר... — המשותף לד' דברים הללו הוא לכאורה הנספח שהוא נטפל באמת, ונוהג בעצמו מנהג של קבע; —
ובטבע, הוא סובין הטפל לגרעין ונקשר ומתאחד בו, ובאמת מה לתבן את הבר ולנקלה עם הנכבד. קל ממנו חתן הנטפל למשפחה ועושה עצמו בן בית, והוא מצד התקשרות אנושית שהיא פחותה מן הטבעית, ועל כן צריך להכיר את מקומו, וזהו כבודו. קל ממנו אורח מכניס אורח, שאין שום התקשרות ממשית וקבועה אלא קירוב דעת בעלמא, ואם נוהג מנהג בעה"ב אין קל ממנו, אלא זה המשיב דבר בטרם ישמע, היינו בטרם ישמע ויבין ויכנס בכלל לתוך הענין, כבר הוא משיב דבר כאילו בא בסוד חכמים, והוא גולם גמור.

דף צט

באורים, ענינים וטעמים

'מקום ארון וכרובים אינו מן המדה' — מנס זה יש להבין, שלאדם השלם, שכל צרכיו נעשים על פי התורה — אין ענין גשמי, כי גם כל עניני חייו הגשמיים, כאכילה ושתייה וכדו' — תורה הם, וכולו קודש. וגם הגוף יכול להיות קודש כנשמה, עד שיימצא שאין לגופו מקום ותפישה בעולם הגשמי, כי כל פעולותיו עושים רצון ה' ונמצא שכולו קודש. ('דרש משה' — לקוטי ש"ס, עמ' קפא. וע"ש עוד בסוף דרוש יד. וע"ע 'בן יהודע').

— התורה אינה שוכנת אלא בכלי כזה שאינו מן המדה, היינו במי 'שאינו תופס מקום'. ('שיח שרפי קדש' — ה).

'ודלמא זה שלא כנגד זה הווי קיימי' — כתב בספר 'בן יהודע', שאין לפרש על גוף הכרובים, כי ודאי עמדו במקביל, אלא על הכנפיים, שמא של אחד היו פרושים כלפי מעלה ושל חברו ביושר. ומה שאמרו להלן 'ודלמא שלחופי הווי משלחפי' — כלומר, שניהם פרושים ביושר, אלא שכנף האחד היה נכפף קצת ונכנס תחת חברו.

'דתניא אונקלוס הגר אמר...' — ... וגם נראה דאין להוציא גר מהשגת רוח הקדש, דאונקלוס הגר, ודאי תרגום התורה חיבר ברוח הקדש, והוא גם כן תנא דברייתא ב"ב צט. ומאחר דנקבע המימרא בברייתא ובתלמוד, ודאי הם דברי אלקים חיים ומכלל חידושי תלמיד ותיק שנאמר למשה דהוא בכלל רוח הקדש של החכמים... ('ישראל קדושים' עמ' 60).

(ע"ב) 'משום חשד אשתו' — ובכך מתקשר למשנה הקודמת, שמילתא אגב אורחא אשמעינן שאין לחתן לדור בבית חמיו משום חשד. ופעמים הרבה בש"ס עולה הקשר בין המשניות מתוך סוגית הגמרא דווקא. ('בדרך טובים')

'נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהן, נכנס בשעה שהוא רוצה... ומכניס לתוכה תגרין' — בטור חו"מ (קסט) מועתק 'נתן לו דרך', ואינו מובן לפי"ז מהו 'מדעת שניהם'. וכנראה הגרסא

הנכונה 'נתנו לו' והיינו בית דין, (כמפורש כאן ברבנו גרשום, ולעיל פב: ברשב"ם), ורצה לומר שפישרו ביניהם ע"י בורות וכד', דמאחר שהווקקו לב"ד, בית דין עושים מתחילה כראוי וכהוגן ונותנים מן הצד כדי שיוכל להכניס תגרין וכו' ולא יבואו כל יום לידי ויכוחים. ועל כן לא מדובר במשנה על נתנו לו באמצע, כי אין ב"ד עושין כן. ובנתן לו בעצמו דרך מן הצד, נראה שדינו כבאמצע, דהרי ברישא דמתני' לא נאמר באמצע דווקא. (בדרך טובים)

'בית הקילון' — על שם הכד ששואבים בו שם, המכונה גם 'קלת', (זכדה על שכמה' מתרגמינין: 'וקולתה'. והוא כינוי כללי לכלי שיש לו בית קיבול — 'זרק לה לתוך קלתה' וכו'), שלא כאמת מים שמושכים ממנה לשדות. (עפ"י הגהות ר"ג לפשיץ)

דף ק

'אמר רב גידל אמר רב: כגון שאבדה להם דרך באותה שדה. אי הכי אמאי אמר רבה בר רב הונא אמר רב אין הלכה כר"א?...' — ואין לומר שכוונתו 'אין הלכה כר"א' — במה שבררו הרבים לעצמם, כי מן הדין שבעל השדה יבור להם או יביאו ראייה ויטלו — לא היא, שמסימת הלשון משמע שפסק שאין לו דרך בכלל, שאל"כ היה לו לומר 'אלא בורר הוא להם'. (עפ"י רשב"א)

'וטעמא מאי? משום דרב יהודה דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו...' — המהרש"ל פרש, ששאלת 'טעמא מאי' מתייחסת גם לר' אליעזר, מאחר שאינו מדבר באבדה להם דרך (לדעת רבה בר"ה), הלא גזילה היא ביד הרבים, וכמו ששאלו לעיל. ותרצו, משום דרב יהודה, כלומר, כיון שבררו מעצמן וידע ושתק, הרי זו כמחילה. אבל במשנה שנתן להם הדרך מרצונו — הכל מודים שאסור לקלקלו והרי זו מחילה ממש. ומה ששאלו 'ור' אליעזר, רבים במאי קנו ליה?' — אמנם תחשיב שתיקתו כמחילה, סוף סוף במה יזכו הרבים שלא יוכל לחזור בו. או אפשר שכך השאלה: כיצד אתה מחשיב שתיקתו כמחילה, והלא לא עשו מעשה קנין, ומה בכך שבררו.

(א). וע"ע במהרש"א. ואמנם הראשונים לא פרשו כן. ואף יש שגרסו להדיא 'מתניתין טעמא מאי' — ע' רשב"ם; שו"ת הרשב"א ח"א אלף קנב.

ובהגהות 'מלא הרועים' כתב: 'ודברי רש"ל נכונים ומיושבים ע"ז כמה קושיות בסוגיא למעיין'.

ב. שיטת בעל המאור, דלא כשא"ר, שגם לדעת רבה בר"ה, משנתנו אליבא דר"א דאית ליה 'אסור לקלקלו' אף בכונן מחילה בטעות, אבל להלכה קי"ל כרבנן ואין אומרים 'מיצר שהחזיקו...' אלא במחילה גמורה, אבל בנידון משנתנו — מה שנתן לא נתן, וחזור אליו.

ג. מש"כ רשב"ם על 'מיצר שהחזיקו בו רבים', שעשו מעשה בגוף הקרקע, להתיקנו להילוך — אפשר שכוונתו לחכמים דפליגי אר"א דלא קנה בהילוך, אך שטח שכל יעודו להילוך, הוי כשביל של כרמים דסגי בהילוך גרידא לכו"ע. וע' בשו"ת הרשב"א ח"א אלף קנב ושו"ת רשב"ש ד. וע' ב'פתחי תשובה' חו"מ שעז — פרטים נוספים).

'אמר ר' אלעזר: מ"ט דר' אליעזר, דכתיב 'קום והתהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך